

Forces, other military formations, the ability to perform tasks set by the state, and ultimately protect the country from possible military aggression. Any crime against military service undermines the combat capability of military units, as a consequence, causes significant damage to the combat capability of the Armed Forces of Ukraine and, ultimately, to the military security of the state. Thus, the social danger of war crimes finds its expression in the task or in the creation of a threat of significant damage to the interests of military security of the state in the field of its defense and, therefore, is characterized by an increased degree of public danger.

For Ukraine, in terms of the Operation joint forces, war crimes are extremely negative, as these are the factors that undermine combat readiness, military discipline and legal consciousness of the servicemen, creates the conditions for the loss of military personnel, military property, and therefore requires the authorities to use all necessary resources to fight and prevent the Commission of war crimes. Thus, the data on the person that has committed war crimes, as an element of criminalistic characteristics are of fundamental importance because they are a solid information base, which later during the establishment of corresponding co-dependent relationships will determine the other unknown elements of criminalistic characteristics.

Keywords: *crime, war crime, forensic characteristics, serviceman, disobedience, desertion, abduction, misappropriation, misconduct, military property.*

УДК 343.985

DOI: 10.31733/2078-3566-2020-3-185-190

Сергій ОБШАЛОВ©

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ ПІД ЧАС РОЗКРИТТЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ ТЯЖКИХ ЗЛОЧИНІВ

Висвітлено актуальні аспекти інституту спеціальних знань під час розкриття й розслідування тяжких злочинів. На підставі ґрунтовного аналізу поглядів видатних криміналістів, спираючись на чинне законодавство, зазначені поняття спеціальних знань, форми та види їх використання. З огляду на різні професійні компетентності поняття спеціальних знань експерта та спеціаліста розглянуто окремо. Серед типових форм використання спеціальних знань акцентовано на тих, що мають найважливіше значення для розслідування тяжких злочинів, дотримуючись їх класифікації на процесуальні та непроцесуальні. Наголошено, що одна форма використання спеціальних знань переходить в іншу, зокрема, після проведення судових експертиз проводиться перевірка за обліками. Призначення та проведення судових експертиз висвітлені залежно від виду тяжкого злочину (корисливо-насильницькі, економічні тощо). Звернено увагу на виборі експертної установи, послідовності призначення та проведення комплексних судових експертиз. Розглянуто окремі питання участі спеціаліста під час проведення слідчих (розшукових) дій, НСРД та заходів кримінального провадження. Зазначено необхідність професійної допомоги під час проведення огляду, обшуку, слідчого експерименту, тимчасовому доступі до речей та документів на підготовчій стадії, для фіксації ходу слідчої (розшукової) дії, для роботи зі слідами та іншими речовими доказами, під час оцінки результатів слідчої (розшукової) дії. Розглянуто залучення психолога як консультанта чи спеціаліста для складання пошукового психологічного портрета злочинця. Зауважено на важливій ролі відомчих перевірок під час розкриття й розслідування тяжких злочинів в економічній та фінансовій сферах. Звернено увагу на доцільність залучення групи або «бригади» різнопрофільних спеціалістів для участі в слідчих (розшукових) діях, використанні інноваційних технічних розробок у криміналістичних цілях. Наведено приклади з практичної діяльності та дані інтерв'ювання практичних співробітників.

Ключові слова: *використання спеціальних знань, розслідування тяжких злочинів, судові експертизи, участь спеціаліста в слідчих (розшукових) діях, консультаційно-довідкова допомога.*

Постановка проблеми. Пріоритетним напрямом у роботі будь-якого підрозділу є розкриття і розслідування тяжких злочинів. Для швидкого та неупередженого розслідування кримінально караних діянь, що являють собою підвищену суспільну небезпеку,

© Обшалов С.В., 2020
fpfps@dduvs.in.ua

правоохоронні органи повинні максимально повно використовувати досягнення науки та техніки, знання різногалузевих фахівців. Такий особливий підхід на стадії досудового розслідування дозволяє отримати інформацію про елементи криміналістичної характеристики злочинів, розширити доказову базу, висунути версії щодо вчиненого злочину.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Наукові дослідження щодо використання спеціальних знань та розслідування окремих видів злочинів були виконані такими відомими криміналістами, як В. П. Бахін, А. І. Вінберг, А. Ф. Волобуєв, А. В. Дулов, О. О. Ейсман, А. В. Іщенко, Н. І. Клименко, Ю. Г. Корухов, М. В. Салтевський, М. Я. Сегай, О. Р. Шляхов, К. О. Чаплинський, М. Г. Щербаковський та ін. Проте питання щодо використання спеціальних знань під час розкриття та розслідування саме тяжких злочинів, зважаючи на їх підвищену суспільну небезпечність, потребують додаткового вивчення.

Мета. Дослідити та висвітлити найбільш поширені види та форми спеціальних знань, що використовують під час розкриття й розслідування тяжких злочинів.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, тяжким злочином є передбачене КК України діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачене основне покарання у вигляді штрафу в розмірі не більше двадцяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше десяти років [1]. З цього визначення наявна різноманітність складів кримінальних правопорушень, які вимагають використання спеціальних знань у різних видах та формах. У науковому середовищі поняття спеціальних знань не має однозначного тлумачення. Одне з перших понять, сформульоване О. О. Ейсманою як незагальнодоступних, незагальновідомих знань, постійно змінюється і вдосконалюється. Деякі вчені розділяють поняття спеціальних знань експерта та спеціаліста. На наш погляд, влучно визначає спеціальні знання спеціаліста М. Г. Щербаковський як систематизовану інформацію з різних галузей теоретичної і практичної діяльності, яку набувають спеціалісти внаслідок навчання та досвіду з певної спеціальності, застосовують на основі умінь і навичок в процесуальній або не процесуальній формі з метою збирання (формування), дослідження, оцінки доказів, встановлення підстав для прийняття уповноваженими особами процесуальних й тактичних рішень у кримінальному судочинстві. Водночас спеціальні знання експерта науковець розглядає як систематизовану інформацію з різних галузей теоретичної і практичної діяльності, крім права, яку набувають експерти внаслідок навчання у вищому навчальному закладі та досвіду з певної спеціальності, застосовують на основі умінь й навичок для проведення експертних досліджень представлених об'єктів та надання письмового висновку з питань, поставлених сторонами й судом [12, с. 65]. З огляду на те, що функціональні обов'язки та професійні компетентності у даних осіб різні, поділяємо зазначену наукову думку та будемо її дотримуватися протягом дослідження.

Важливу роль під час розслідування кримінально караних діянь відіграють форми використання спеціальних знань. У науковому середовищі низка вчених дотримується їх класифікації на процесуальні та непроцесуальні. Проте для практики досудового розслідування вважаємо влучною позицію криміналістів, які вважають, що: 1) процесуальні – це такі форми, що прямо передбачені законом (участь спеціаліста в кримінальному провадженні, проведення судових експертиз); 2) непроцесуальні – це спеціальні знання не за межами кримінального процесу, а ті, що прямо не передбачені законом. Такими формами є: відомчі розслідування, перевірки технічного стану; проведення досліджень об'єктів безпосередньо на місці події; консультативно-довідкова допомога; надання технічної допомоги в підготовці технічних засобів, виконанні трудомістких робіт; використання допомоги обізнаних осіб під час проведення оперативно-розшукових заходів [7, с. 15].

Слідчий може використовувати спеціальні знання безпосередньо та опосередковано. Хоча ми вважаємо, що така класифікація не може існувати, оскільки слідчий виконує лише організаційні моменти для того, щоб використання спеціальних знань фахівцями було визнане правомірним. Навіть коли ознаки підробки на тому чи тому предметі видимі неозброєним оком, для набуття статусу доказів об'єкт в будь-якому разі повинен бути направлений на експертне дослідження. Вчені зазначають, що, наприклад, судова експертиза призначається незалежно від того, чи мають слідчий, суддя, особи, що проводять розслідування, спеціальні знання, оскільки фактичні дані, отримані шляхом експертного дослідження, не можуть бути відображені в жодному процесуальному документі, крім висновку експерта [9, с. 9].

Отже, слідчий самостійно не може охопити такі різноманітні напрями і бути фахів-

цем у них. Практичні співробітники під час інтерв'ювання відмітили необхідність призначення судових експертиз у 100 % кримінальних провадженнях по тяжких злочинах, залучення спеціалістів для проведення слідчих (розшукових) дій – у 96 %, консультативну допомогу – 76 %, використання обліків – 78 %, ревізії та інші відомчі перевірки – 56 %.

Призначення та проведення судових експертиз того чи іншого виду цілком залежить від виду тяжкого злочину. Зокрема, під час розкриття й розслідування корисливонасильницьких злочинів особливу увагу треба приділити судово-медичній експертизі, дактилоскопічній, дослідженню холодної та вогнепальної зброї. Під час розслідування тяжких злочинів, що класифікуються як податкові, спричинені збитки не можливо встановити без призначення судово-економічної експертизи, товарознавчої, почеркознавчої, технічного дослідження документів, комп'ютерно-технічної тощо.

Потрібно враховувати, що судово-експертну діяльність здійснюють державні спеціалізовані установи, їх територіальні філії, експертні установи комунальної форми власності, а також судові експерти, які не є працівниками зазначених установ, та інші фахівці (експерти) з відповідних галузей знань. Проте виключно державними спеціалізованими установами здійснюється судово-експертна діяльність, пов'язана з проведенням криміналістичних, судово-медичних і судово-психіатричних експертиз [7]. Як правило, виникає необхідність у залученні експертів недержавних експертних установ за інженерно-технічними спеціальностями, будівельними тощо.

Основні види (підвиди) експертиз із типовими питаннями передбачені в Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень [9]. Але опитані нами судові експерти зазначають, що велика кількість запитань, які безпосередньо не стосуються суті кримінального провадження, тільки захарашують дослідження та продовжують строки його виконання.

Також варто враховувати послідовність призначення та проведення судових експертиз. Наприклад, під час вилучення взуття, який злочинець залишив на місці події влітку, доречним буде спочатку провести експертне дослідження потожирової речовини, а потім провести трасологічне дослідження. Якщо немає ризику втрати слідів, зручніше призначати комплексну експертизу до однієї експертної установи, що прискорить процес одержання результату.

Непоодинокі випадки, коли одна форма використання спеціальних знань переходить в іншу. Наприклад, під час вчинення розбійного нападу, коли особистість злочинців невідома, на першому плані є сліди папілярних ліній, за якими надалі можна провести дактилоскопічне дослідження та встановити їх придатність до ідентифікації. Після отримання висновку експерта можлива перевірка за дактилоскопічними обліками за автоматизованою дактилоскопічною системою «АДІС-2000» та встановлення особистості злочинців. Аналогічною є ситуація і з балістичними обліками.

Вчені зазначають, що через численні реформаційні процеси, що відбуваються останнім часом, функціонування дактилоскопічного обліку має певні недоліки, серед яких зазначають несвоечасність перевірки слідів папілярних візерунків. Слушною з цього приводу є думка Г. С. Бідняк, яка пропонує прийняти окремий закон про дактилоскопіювання живих осіб та трупів, в якому були б зазначені правова основа дактилоскопічної реєстрації, перелік осіб, які підлягали б обов'язковому та добровільному дактилоскопіюванню із забезпеченням їх прав та свобод, умови та підстави дактилоскопіювання, межі застосування дактилоскопічної інформації, права доступу до неї, умови зберігання та редагування дактилокарт тощо [1, с. 37].

Специфіка тяжких злочинів вимагає комплексного підходу, що відображається і в такій формі використання спеціальних знань, як участь спеціаліста під час проведення слідчих (розшукових) дій, НСРД та заходів кримінального провадження. Така допомога необхідна під час проведення огляду, обшуку, слідчого експерименту, тимчасового доступу до речей та документів на підготовчій стадії, для фіксації ходу слідчої дії, для роботи зі слідами та іншими речовими доказами, під час оцінки результатів слідчої (розшукової) дії тощо. Як зазначає К. О. Чаплинський, під час огляду необхідно виявити і зафіксувати сліди, які вказують на фізіологічні, психологічні та інші ознаки особи злочинця: сліди рук, взуття, зубів та інших частин тіла; сліди крові, поту, слини, сперми та інші виділення людини, волосся, частин епідермісу та ін.; відомості, які вказують на характер одягу злочинця та інших супутніх ознак; сліди, що вказують на кількість злочинців, наявність злочинного досвіду, певних спеціальних вмій і навичок, психологічний

стан злочинця та ін. Важливе значення для розслідування злочинів (особливо проти життя, здоров'я та статевої свободи особи) має виявлення мікрослідів, об'єктів зі слідами запаху та різних виділень людини [11, с. 30].

Під час розслідування корисливо-насильницьких злочинів вагомою постає допомога психолога як консультанта чи спеціаліста (залежно від процесуального статусу фахівця, який залучається для встановлення та інтерпретації окремих осіб, подій чи фактів). Вона може виявлятися також у такій якісно новій для вітчизняної юридичної практики формі, як складання пошукового психологічного портрета злочинця. Цей процес перебігає, передусім, на основі вивчення та психологічного тлумачення поданої слідчим криміналістичної інформації про характерні ознаки злочину й обстановки на місці його вчинення, а також з безпосередньою участю спеціаліста-психолога у проведенні першочергових слідчих дій (наприклад, огляд місця події, допит свідків) для надання рекомендації щодо подальшого провадження [6, с. 81].

Щодо тяжких злочинів в економічній та фінансовій сферах значну роль відіграють ревізії та інші відомчі перевірки. Вони допомагають викрити порушення чинного законодавства, що може свідчити про зловживання, привласнення або розкрадання коштів підприємств, установ, організацій. Зокрема, під час проведення інспекторами держаудитслужби планової ревізії управління житлово-комунального господарства викрито факт привласнення бюджетних коштів, які виділено на реконструкцію закладів освіти, в особливо великих розмірах. Акт та матеріали ревізії було направлено до правоохоронних органів, що стало підставою для реєстрації кримінального провадження та проведення досудового розслідування.

Дискусійним є питання щодо проведення позапланових ревізій. Вчені й практики звертають увагу на той факт, що чинним кримінально-процесуальним законодавством не передбачено звернення до слідчого судді з клопотанням про призначення ревізії та перевірки та підстави для такого звернення [2, с. 40]. Зважаючи на цей факт, доцільне використання інших видів відомчих перевірок, передбачених законодавством.

Практика розслідування зазначених злочинів показує, допомоги спеціаліста в одній галузі знань зазвичай виявляється недостатньо. Це пояснюється й сучасними вимогами КПК України щодо обов'язкової безперервної відеофіксації тієї чи тієї дії, різними напрямками діяльності, які неможливо виконати одному спеціалісту.

Низка вчених, як-от В. М. Махов, М. О. Селіванов, В. В. Циркаль та інші звертали увагу на доцільність залучення групи або «бригади» різнопрофільних спеціалістів для участі в слідчих (розшукових) діях. Свого часу Ганс Гросс висвітлював питання щодо запрошення декілька різних ремісників для визначення виду ремесла, до якого належить злочинець [3]. В. О. Яремчук відмічає, що суттєвою є допомога групи різнопрофільних спеціалістів під час слідчого експерименту. Зокрема, одних спеціалістів можуть залучати для надання допомоги і консультацій щодо дослідів чи випробувань, інших – для здійснення відео- та фотозйомки [13, с. 7]. Проте в організаційному плані вчені зазначають певні труднощі для слідчого.

Важливим фактом є використання інноваційних технічних розробок, які використовуються в криміналістичних цілях. Беручи до уваги стрімкий прогрес у наукових та технічних досягненнях, спеціалісти для проведення оглядів, обшуків, слідчих експериментів використовують лазерні сканери для об'ємного зображення місця події, спеціальні костюми, які унеможливають пошкодження слідів або залишення своїх, сучасне приладдя для їх виявлення, різноманітні освітлювачі, цифрову техніку тощо.

Висновки. Підсумовуючи, слід зазначити, що сучасний стан боротьби з тяжкими злочинами вимагає використовувати спеціальні знання в різних видах та формах. Головну роль у доказовому значенні звісно відіграють призначення різноманітних експертиз (трасологічних, дактилоскопічних, холодної зброї, балістичних, судово-медичних та інших). Тим часом широко застосовується участь спеціалістів під час проведення слідчих (розшукових) й інших процесуальних дій, довідково-консультаційна допомога та ін.

Список використаних джерел

1. Бідняк Г. С. Теорія і практика використання спеціальних знань при розслідуванні шахрайств : монографія. Дніпро : ДДУВС, 2019, 152 с.
2. Дударець Р. М. Актуальні питання призначення та проведення ревізій і перевірок за чинним законодавством України. *Актуальні питання використання можливостей позапланових документальних ревізій та інших перевірок у кримінальному судочинстві* : матеріали міжвід. наук.-практ. семінару. Київ : НАВС, 2016. С. 38–42.

3. Гросс Г. Руководство для судебных следователей как система криминалистики : новое изд., перепеч. с изд. 1908 г. Москва : ЛексЭст, 2002. 1088 с.
4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення: 02.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
5. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
6. Охріменко І. М., Гребенюк М. О. Використання спеціальних знань при розслідуванні насильницьких злочинів. *Юридична психологія та педагогіка*. 2009. № 2. С. 78–88.
7. Пиріг І. В., Бідняк Г. С. Використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів : навч. посіб. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 140 с.
8. Про судову експертизу : Закон України від 25 лютого 1994 р. № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>
9. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>
10. Россинская Е. Р. Судебная экспертиза в гражданском, арбитражном, административном и уголовном процессе. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Норма, 2008. 688 с.
11. Чаплинський К. О. Тактика проведення окремих слідчих дій : монографія. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2006. 308 с.
12. Щербаковський М. Г. Судебные экспертизы: назначение, производство, использование : учеб.-практ. пособ. Харьков : Эспада, 2005. 544 с.
13. Яремчук В. О. Залучення групи спеціалістів при розслідуванні злочинів. *Теорія і практика правознавства*. 2017. Вип. 2. С. 1–11.

Надійшла до редакції 10.09.2020

References

1. Bidniak H. S. Teoriia i praktyka vykorystannia spetsialnykh znan pry rozsliduvanni shakhraistv [Theory and practice of using special knowledge in the investigation of fraud] : monohrafiia. Dnipro : DDUVS, 2019, 152 s. [in Ukr.].
2. Dudarets R. M. Aktualni pytannia pryznachennia ta provedennia revizii i perevirok za chynnym zakonodavstvom Ukrainy [Current issues of appointment and conduct of audits and inspections under current legislation of Ukraine]. Aktualni pytannia vykorystannia mozhlyvosti pozaplanovykh dokumentalnykh revizii ta inshykh perevirok u kryminalnomu sudochynstvi : materialy mizhvid. nauk.-prakt. seminaru. Kyiv : NAVS, 2016. S. 38–42. [in Ukr.].
3. Gross G. Rukovodstvo dlya sudebnyh sledovatelej kak sistema kriminalistiki [Forensic Investigators' Guide as a Forensic System] : novoe izd., perepech. s izd. 1908 g. Moskva : LeksEst, 2002. 1088 s. [in Rus.].
4. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal codex of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 r. № 2341-III. Data onovlennia: 02.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> [in Ukr.].
5. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Criminal Procedure Code of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> [in Ukr.].
6. Okhrimenko I. M., Hrebenuk M. O. Vykorystannia spetsialnykh znan pry rozsliduvanni nasylnytskykh zlochyniv [Use of special knowledge in the investigation of violent crimes]. Yurydychna psykholohiia ta pedahohika. 2009. № 2. S. 78–88. [in Ukr.].
7. Pyrih I. V., Bidniak H. S. Vykorystannia spetsialnykh znan pry rozsliduvanni zlochyniv [Use of special knowledge in the investigation of crimes] : navch. posib. Dnipro : Dnipropetr. derzh. un-t vnutr. sprav, 2019. 140 s. [in Ukr.].
8. Pro sudovu ekspertyzu [About forensic examination] : Zakon Ukrainy vid 25 liutoho 1994 r. № 4038-KhII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> [in Ukr.].
9. Pro zatverdzhennia Instruksii pro pryznachennia ta provedennia sudovykh ekspertyz ta ekspertykh doslidzhen ta Naukovo-metodychnykh rekomendatsii z pytan pidhotovky ta pryznachennia sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh doslidzhen [About approval of the Instruction on appointment and carrying out of forensic examinations and expert researches and Scientific and methodical recommendations concerning preparation and appointment of forensic examinations and expert researches] : Nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy vid 08.10.1998 r. № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> [in Ukr.].
10. Rossinskaya E. R. Sudebnaya ekspertiza v grazhdanskom, arbitrazhnom, administrativnom i ugovnom processe [Forensic examination in civil, arbitration, administrative and criminal proceedings]. 2-е изд., pererab. i dop. Moskva : Norma, 2008. 688 s. [in Rus.].
11. Chaplynskyi K. O. Taktyka provedennia okremykh slidchykh dii [Tactics of conducting individual investigative actions] : monohrafiia. Dnipro : Dnipropetr. derzh. un-t vnutr. sprav, 2006. 308 s. [in Ukr.].
12. Sherbakovskij M. G. Sudebnye ekspertizy: naznachenie, proizvodstvo, ispolzovanie [Forensic

expertise: purpose, production, use] : ucheb.-prakt. posob. Harkov : Espada, 2005. 544 s. [in Rus.].

13. Yaremchuk V. O. Zaluchennia hrupy spetsialistiv pry rozsliduvanni zlochiniv [Involvement of a group of specialists in the investigation of crimes]. Teoriia i praktyka pravoznavstva. 2017. Vyp. 2. S. 1–11. [in Ukr.].

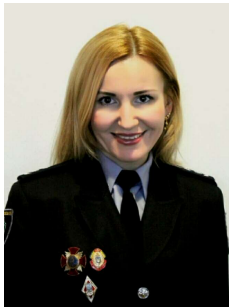
SUMMARY

Serhiy V. Obshalov. Use of special knowledge in the detection and investigation of serious crime. The research highlights current aspects of the institute of special knowledge in the detection and investigation of felonies. Based on a thorough analysis of the views of prominent forensic scientists, based on current legislation, the concepts of special knowledge, forms and types of their use. Given the different professional competencies, the concept of special knowledge of an expert and a specialist is considered separately. Among the typical forms of use of special knowledge, attention is focused on those that are essential for the investigation of serious crimes, adhering to their classification into procedural and non-procedural. It is emphasized that one form of use of special knowledge passes into another, in particular, after forensic examinations, an audit is performed. Appointment and conduct of forensic examinations are covered depending on the type of serious crime (mercenary-violent, economic, etc.). Attention is paid to the choice of expert institution, the sequence of appointment and conduct of comprehensive forensic examinations. Some issues of specialist participation in the conduct of investigative (search) actions and measures of criminal proceedings are considered. The need for professional assistance during the inspection, search, investigative experiment, temporary access to things and documents at the preparatory stage, to record the progress of the investigative action, to work with traces and other evidence, during the evaluation of the results of the investigative action. The involvement of a psychologist as a consultant or specialist to compile a search psychological portrait of a criminal is considered. The significant role of departmental inspections in the investigation of serious crimes in the economic and financial spheres has been noted. Attention is paid to the expediency of involving a group or «team» of various specialists to participate in investigative (search) actions, the use of innovative technical developments for forensic purposes. Examples of practical activities and interview data of practical staff are given.

Keywords: *use of special knowledge, investigation of serious crimes, forensic examinations, participation of a specialist in investigative (search) actions, consulting and reference assistance.*

УДК 340:504

DOI: 10.31733/2078-3566-2020-3-190-196

Наталія ПАВЛОВА®

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

РОЛЬ І МІСЦЕ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧИХ

Висвітлено нормативно-правові акти, проекти концепцій та законів, думки вчених щодо пріоритетності надання права вищої юридичної освіти: тільки закладам вищої освіти МОН України чи також закладам вищої освіти зі специфічними умовами навчання системи МВС. На підставі аналізу компетентностей слідчого та розгляду його функціональних обов'язків обґрунтовується необхідність правничої освіти для представників органів досудового розслідування.

Ключові слова: *слідчий, органи досудового розслідування, правник, юрист, юридична освіта, заклад вищої освіти системи МВС.*

Постановка проблеми. Останнім часом українське суспільство почало усвідомлювати, наскільки стрімко країна реагує на новації, намагаючись внести корективи до ряду сфер життєдіяльності, зокрема політичної, соціальної, економічної, фінансової, сфери охорони здоров'я тощо. Копіюючи закордонний досвід, який, на думку більшості реформаторів, є більш досконалим та успішним, країна не завжди рухається у правильному напрямі, оскільки поряд із запровадженням нових інституцій необхідно обов'язково враховувати низку факторів та коректно адаптувати вітчизняну систему до

© Павлова Н. В., 2020

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1572-4648>

pavlova_natalia_vvv@ukr.net